

علی (علیه السلام)

واضع علم النحو

قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ السُّبُوطِيُّ فِي كِتَابِ التَّطَايُرِ وَ الْأَشْبَاهِ فِي النَّحْوِ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ الرَّجَاجِيُّ فِي أَمَالِيهِ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُسْتَمَ الطَّبْرِسِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمِ السَّجِسْتَانِيُّ، حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْخَضْرَمِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ الْبَاهِلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ جَدِّي، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ الدُّلِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَرَأَيْتُهُ مُطْرِقًا مُتَفَكِّرًا فَقُلْتُ: فِيمَ تُفَكِّرُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ يَبْدِلُكُمْ هَذَا لَحْنًا فَأَرَدْتُ أَنْ أَصْنَعَ كِتَابًا فِي أُصُولِ الْعَرَبِيَّةِ فَقُلْنَا: إِنْ فَعَلْتَ هَذَا أَحْيَيْتَنَا، ثُمَّ أَتَيْتُهُ بَعْدَ ثَلَاثِ، فَأَلْقَى إِلَيَّ صَحِيفَةً فِيهَا: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، الْكَلَامُ كُلُّهُ: اسْمٌ وَ فِعْلٌ وَ حَرْفٌ، فَالاسْمُ مَا أَنْبَأَ عَنِ الْمُسَمَّى، وَ الْفِعْلُ مَا أَنْبَأَ عَنِ حَرَكَةِ الْمُسَمَّى وَ الْحَرْفُ مَا أَنْبَأَ عَنِ مَعْنَى لَيْسَ بِاسْمٍ وَ لَا فِعْلٍ، ثُمَّ قَالَ لِي: تَتَّبِعُهُ وَ زِدْ فِيهِ مَا وَقَعَ لَكَ وَ اعْلَمْ يَا أبا الْأَسْوَدِ أَنَّ الْأَشْيَاءَ ثَلَاثَةٌ: ظَاهِرٌ وَ مُضْمَرٌ وَ شَيْءٌ لَا ظَاهِرَ وَ لَا مُضْمَرَ، وَ إِنَّمَا تَتَفَاضَلُ الْعُلَمَاءُ فِي مَعْرِفَةِ مَا لَيْسَ بِظَاهِرٍ وَ لَا مُضْمَرَ. قَالَ أَبُو الْأَسْوَدِ: فَجَمَعْتُ مِنْهُ أَشْيَاءَ وَ عَرَضْتُهَا عَلَيْهِ فَكَانَ مِنْ ذَلِكَ حُرُوفُ النَّصْبِ فَذَكَرْتُ فِيهَا «إِنَّ وَ أَنَّ وَ لَيْتَ وَ لَعَلَّ وَ كَأَنَّ» وَ لَمْ أَذْكَرْ «لَيْكَنَّ»، فَقَالَ لِي: لِمَ تَرَكْتَهُمَا؟ فَقُلْتُ: لَمْ أَحْسِبْهَا مِنْهَا، فَقَالَ: بَلَى هِيَ مِنْهَا فَزِدْهَا فِيهَا.

منبع

۱. شیخ حر عاملی، محمد بن حسن، الفصول المهمة فی أصول الأئمة (تكملة الوسائل)، ۳ جلد، موسسه معارف اسلامی امام رضا علیه السلام - قم، چاپ: اول، ۱۴۱۸ ق / ۱۳۷۶ ش

(۲)

تقسیم بندی زبان های جهان و جایگاه زبان عربی

عادل اشکبوس

کارشناس مسئول گروه عربی
دفتر تألیف کتب درسی

بعضی زبان‌ها در هزاران سال پیش یکی بوده‌اند و در اثر عواملی به تدریج آن قدر متفاوت شده‌اند که امروزه به نظر می‌رسد هیچ شباهتی باهم ندارند. از جمله این عوامل می‌توان این موارد را ذکر کرد:

■ دوری جغرافیایی از هم (که به تبع دوری و نبودن ارتباط در طول چند هزار سال پیش می‌آید)؛

■ شرایط مختلف جغرافیایی، مذهبی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی؛

■ نیازهای متفاوت (مثلاً نیازهای مردم منطقه گرمسیر با سردسیر متفاوت است)؛

■ تأثیر زبان‌های غیرخویشاوند همسایه (مثل تأثیرات عربی و ترکی در زبان فارسی).

با دقت در نمودار زیر درمی‌یابید که زبان فارسی با انگلیسی هم‌خانواده است اما با عربی و ترکی هیچ قرابتی ندارد.

با دقت در این کلمات متوجه می‌شویم که در همه آن‌ها صامت «د» یا «ت» وجود دارد و «د» و «ت» قریب‌المخرج‌اند. مصوت «و» یا «و» نیز در همه کلمه‌ها موجود است.
حال عدد دو را در زبان‌های غیرخویشاوند با فارسی ببینید.

فارسی	انگلیسی	ترکی	عربی
ماه	مون moon	آی	قَمَر
گاو	کاو Cow	اینک	بَقَرَة
برادر	برادر brother	قارداش	أخ
ستاره	ستار star	اولدوز (ایلدز)	نَجْم
بد	بد bad	پیس	سَبِّئ
هشت	ایت eight	سَکِیز	ثَمَانِیَة
پدر	فاذر father	دَدَه (آتا)	أب (والد)
مادر	ماذر mother	نَنَه (آنا)	أُم (والدة)
موش	موس mouse	سیچان	فَأْر
لب	لیپ lip	دوداخ	شَفَه
در	دُر door	قاپی	باب
راست	رایت right	ساغ	یَمِین

عربی: اثنان ترکی: ایکی ژاپنی: نی

اکنون شمارش یک تا ده را در دو زبان خویشاوند عربی و عبری مقایسه کنید.

عربی	عبری	عبری	عربی
أحد (واحد)	أخات	عشرین	اتلین
اثنان	ثلاثین	شلووشین	شلووشین
ثلاثة	أربعین	اربین	اربین
أربعة	أربیه	خمشین	خمشین
خمسَة	خمش	سبتین	ششین
سِتَّة	شش	سبعین	شیرین
سَبْعَة	شوا	ثمانین	شمینین
ثَمَانِیَة	ثمَنه	تسعین	دیشین
تِسْعَة	دیشه	مائه	مئه
عَشْرَة	اثل		

بعضی زبان‌ها با همدیگر خویشاوندند و شباهت‌ها و اشتراکات فراوانی دارند.
عدد دو را در چند زبان با هم مقایسه می‌کنیم.

فارسی: دو	انگلیسی: two
گُردی: دو	فرانسسه: deux
أردو: دو	ایتالیایی: due
پشتو: دوی	اسپانیایی: dos
لاتین: دی	سوئدی: två
روسی: два	پرتغالی: duas

در شماره‌های آتی به بحث در تقسیم‌بندی زبان‌ها:
۱. براساس تحقیقات زبان‌شناسی؛ ۲. از نظر وزن و آهنگ؛
۳. از نظر ساختمان صرفی و نحوی، می‌پردازیم.

